

Arvamus: hüljatud aed vallutab niidu

Vastukaja 17. juuli Targu Talitas ilmunud loole “Seadusega pahuksisse”.

Sõnastaksin ümber loo “Seadusega pahuksisse” juures ilmunud nupukese pealkirja “Kuidas hoida kokku raha” ja kasutaksin selle asemel uut – “Kuidas ma hoidsin kodumaa taimi”.

Olen kasvanud ja enamuse elust veetnud maal. Nüüd taastasin vana maamaja endale koduks. Maja oli tühjana seisnud üle 10 aasta. Aed oli metsistunud suuremate ja väiksemate nn ilutaimedega ja mõned neist vallutanud juba hoone ümbruse loodusliku heinamaa. Üheks probleemsemaks liigiks on hulgalehine lupiin, kes oli ilu pärast aeda toodud. Nüüd aga võimutseb ta ka aiast väljas looduslikul rohumaal, kohas, kus võiksid kasvada kodumaised niidutaimed.

Selliste võimutsejate nimekirja saaks venitada mitmekümnele liigile – neile on aed jäänud kitsaks ning nad on läinud vallutama kohalike taimede kasvukohti. Suur osa kasvualade anastajatest on alguse saanud just aedadest, alustades hariliku katkujuurega, keda mõisaaedades kasvutati, ja lõpetades hariliku seebilillega, keda aedadest surnuaedadele viidi, kus ta samuti metsistus. Ka tänapäeva tavalised jäätmaade pöösad must ja punane leeder on kunagi vaid aias kasvanud.

Omand on küll püha ja puutumatu, kuid maareform Eestis on lõpetamata ning tühje erastamata krunte leidub pea kõikjal. Ka minu kodu lähedal on olnud suur renditalu, mis on seisnud tühjana juba ligi 30 aastat. Erastamise käigus maaomanik maja ei tahtnud ja löikas ahervareme ümbruse, ainult 0,4 hektarit, oma maast välja. Nüüd on see eikellegi. Endised rentni-

kud, kellega mul oli au sel suvel kohtuda, käisid oma sünnikodu rususid vaatamas ning neil oli suur rõõm, et keegi maale elama tuleb, sest nendest tulijaid enam pole.

Olen kuulnud rahvatar-kust, et ilu- ja marjapöösaid tuleb võtta omaniku teadmata, siis on nad elujõulised ning annavad hästi saaki. Olen lugenud, et meie esivanemad tõid taimi taluaeda mõisaaiaist, tihti mõisniku teadmata.

Me ei tohiks siiski hakata kohtumõistjaks ning öelda, et nad tegid midagi valesti. Nemandki tahtsid endale paremat ja kaunimat aeda, kuigi nii rahalised kui sotsiaalsed võimalused puudusid. Kindlasti ei mõelnud Virve Pärnumaalt taimede võtuks korda tehtud koduaeda ega sellistki, kus käiakse vaid suviti.

Olulisem omandiküsimusest on tõik, et iga 10. Eestisse toodud liik naturaliseerub. Omakorda iga 10. nendest muutub aga invasiivseks ning tõrje on praktiliselt võimatu.

Millal üks või teine liik probleeme hakkab tekitama, ei tea keegi ette. Ta võib terve sajandi aianurgas vaikselt kasvada, kuid ühel hetkel on sealt väljas ja suureks nuhtluseks. Kui keegi teab, kuidas tõrjuda aedvaaki, seebilille, hulgalehist lupiini ja teisi metsistunud aialikke, kirjutage sellest ka teistele TT lugejatele. Lisaks võiks teada anda liike, mis on juba metsikuks muutunud. Selline teave on oluline botaanikutele, kes siis hindavad ümber selle taime staatuse Eestis.

Pealegi on vanad taluaialil- led meie kliimaoludes n-õ ära proovitud, seega on need liigid-sordid oluline allikas sor-

Suurekasvuline aedvaak (*Inula helenium*) metsistub kergesti.

diaretusele. Milleks tuua Eestisse juurde uusi ilutaimi, kui võib võtta kasutusele vanad! Sellega pidurdame pisutki liikide globaalset levikut. Kui pole turgu uutele atraktiivsetele, potentsiaalselt ohtlikele taimedele, siis neid juurde ei tooda. Lisamata jäi, et kui Virve Pärnumaalt võtab

mõne juure või võsu naturaliseerunud või invasiivset liiki, siis see ei kahjusta vähemalgi määral taimede kasvu, pigem ohjatakse sellega nende levikut.

RAIVO KALLE
EMÜ botaanika ja müko-
loogia magistrant